

Examining Taksim Teaching in Instrument Lessons within the Scope of Vocational Music

Mesleki Müzik Eğitimi Kapsamında Çalgı Derslerindeki Taksim Öğretiminin İncelenmesi*

Nurten ÇALHAN¹

Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri
Enstitüsü, Müzik Öğretmenliği Doktora
Programı, İstanbul, Türkiye

Mustafa USLU²

Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi,
Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, İstanbul,
Türkiye

*Bu makale, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müzik Öğretmenliği Doktora Programı kapsamında Nurten Çalhan tarafından hazırlanan ve Prof. Dr. Mustafa Uslu danışmanlığında yürütülen doktora tez çalışmasının bir kısmından hareketle üretilmiştir.

Geliş Tarihi/Received 24.04.2025
Kabul Tarihi/Accepted 30.05.2025
Yayın Tarihi/Publication Date 14.06.2025

Sorumlu Yazar/Corresponding author:

E-mail: nurtencalhan@marun.edu.tr

Cite this article: Çalhan, N., & Uslu, M.

(2025). Mesleki müzik eğitimi kapsamında çalgı derslerindeki taksim öğretiminin incelenmesi. *Ayalgu Interdisciplinary Turkish Music Research Journal*, 3, 1-10.

Content of this journal is licensed under a
Creative Commons Attribution-NonCommercial
4.0 International License.

ABSTRACT

In addition to equipping individuals with musical and technical skills on their instruments, instrumental education can also provide opportunities for them to develop their own musical expression. Including *taksim* in instrumental training can contribute to individuals' musical, technical, and creative development. *Taksim* can be described as a form of instrumental music that is improvised entirely in the moment, without adhering to a specific *usul*, yet within the characteristics of a particular *makam*. This form of improvisation may provide not only technical proficiency but also emotional expression, creative thinking, and musical freedom. The aim of this study is to examine the inclusion of *taksim* instruction in instrumental education within undergraduate-level professional music education programs. This study focuses on the presence of *taksim* instruction in the course content of instrumental classes offered in the 2018 Undergraduate Music Teacher Education Program (n=1), Faculties of Fine Arts (n=3), Faculties of Art and Design (n=3), and Conservatories (n=7). The content of these instrumental courses was obtained from the course information packages available on the official websites of the Council of Higher Education (YÖK) and the respective universities. This study is a descriptive research conducted using the survey model. The data for this study were collected through a documentary review and analyzed using document analysis. According to the findings, *taksim* instruction is most commonly included in the 7th and 8th semesters of instrumental education, and it is predominantly found in the course content of instruments such as the *Ud*, *Classical Kemençe*, *Ney*, and *Tambur*.

Keywords: Music Education, Instrument Education, *Taksim* Teaching, *Taksim*.

ÖZ

Çalgı eğitimi, bireye çalgısındaki müzikal ve teknik becerileri kazandırmanın yanı sıra, kendi müzikal ifadesini geliştirmesine yönelik olanaklar da sağlayabilir. Bireyin kendi müzikal ifadelerini geliştirebilmesi açısından çalgı eğitiminde taksime yer verilmesi, bireylere müzikal, teknik ve yaratıcı açıdan gelişimlerine faydalı olabilir. Taksim, icracının makamın özellikleri içinde belli bir usule bağlı olmadan tamamen anlık olarak diğer bir deyişle doğaçlama yapılan bir çalgı müziği formu olduğu söylenebilir. Bu form ile yapılan doğaçlama biçimi, bireye teknik becerilerin yanı sıra duygusal ifade, yaratıcı düşünme ve müzikal özgürlük kazandırabilir. Bu araştırmanın amacı, lisans düzeyinde mesleki müzik eğitimi kapsamında çalgı eğitiminde taksim öğretime yer verilme durumu, 2018 Müzik Öğretmenliği Lisans Programı (n: 1), Güzel Sanatlar Fakülteleri (n: 3), Sanat ve Tasarım Fakülteleri (n: 3) ve Konservatuvarlarda (n: 7) verilen çalgı ders içerikleri üzerinden incelenmiştir. Çalgı ders içerikleri, YÖK ve ilgili üniversitelerin resmi internet sayfalarında bulunan ders bilgi paketleri üzerinden elde edilmiştir. Bu araştırma, tarama modelinin kullanıldığı betimsel bir araştırmadır. Bu araştırmanın verileri, belgesel taramayla elde edilmiş ve döküman analizi ile analiz edilmiştir. Araştırmanın sonuçları doğrultusunda, çalgı eğitiminde taksim öğretime çoğunlukla 7 ve 8. yarıyıllarda yer verildiği, taksim öğretiminin çoğunlukla Ud, Klasik Kemençe, Ney ve Tambur çalgılarının ders içeriklerinde yer aldığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Müzik Eğitimi, Çalgı Eğitimi, Taksim Öğretimi, Taksim.

Giriş

Çalgı eğitimi, çalgı veya çalgılar ile yapılan ve çalgı kullanımıyla bireyi geliştirme, yetiştirme, müzik alanında ve müziksel anlamlarda içeriği olan istendik davranışlar kazandırabilme eğitimi olarak ifade edilebilir (Uslu, 1998, s. 23). Bu eğitim, ilgili çalgının temsil ettiği müzik kültürüne yönelik yetkinleşme, ilgili müzik repertuvarını uygulama becerisi kazanma ve repertuvar edinme vb. alt başlıklarla detaylandırılabilir konularda müzik eğitiminin büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Çalgı eğitimi, ilgili çalgıya yönelik becerilerin sistematik bir şekilde kazandırılma süreci olarak tanımlanabilir (Doğruöz, 2024, s. 1). Bu eğitim ile birlikte bireyin çalgıyı anlamasına, ilgisini ve yeteneklerini birleştirerek çalgıya yönelik becerisini arttırmasına ve bununla birlikte sanatsal yönünün gelişmesine katkı sağlamaktadır. Buna ek olarak birey, bu eğitim sürecinde ulusal ve uluslararası müzik türlerini de tanıyarak kendisi ile çalgısı arasındaki duygusal bağa da katkı sağlamaktadır (Birgül ve Nacakçı, 2017, s. 414). Çalgı eğitimi, bireye çalgısındaki müzikal ve teknik becerileri kazandırmanın yanı sıra, kendi müzikal ifadesini geliştirmesine yönelik olanaklar da sağlayabilir. Bireyin kendi müzikal ifadelerini geliştirebilmesi açısından çalgı eğitiminde taksime yer verilmesi, bireylere müzikal, teknik ve yaratıcı açıdan gelişimlerine faydalı olabilir.

Taksim formu, Türk müziğinde çalgı veya ses ile o anda içten geldiği gibi yani doğaçlama yapılan bir beste, bir müzik solosudur. Bu formda genel olarak usul, ritim yok gibi görünse de kendi içinde mutlaka bir vezni ve dengesi bulunur ve bazı zamanlarda usule girebilir. Taksim formunun, yapıldığı makamın bütün özelliklerini içermesi bakımından öğretici bir yönü de bulunmaktadır (Akan, 1989, s. 226). Taksim, icracının içinde hissettiklerini, müzikteki bilgi ve becerilerini birleştirerek oluşturduğu içsel kompozisyonunu bir disiplin doğrultusunda sesli olarak özgürce sergileyebilmesidir. Bir başka ifadeyle, doğaçlama olarak ve usul kullanmadan melodilerin sıralanması yoluyla yapılan bir bakıma ritimli beste yorumculuğudur. Aynı zamanda taksim bir anlatım ve ifade sanatıdır (Deran, 2018 s. 10). Taksim formu, doğaçlama olarak icra edilen bir tür olmasından dolayı icracının çalgıya hakimiyetinin, makamsal bilgisinin ve kompozisyon yani bestecilik becerisinin yeterli olması önemlidir (Kartal, 2024, s. 13). Taksim icrası, müzikal ve teknik birikim ile makam, çeşni ve geçki bilgisinin ve bu bilgi ve birikimlerin doğaçlama icraya yansıtılmasını gerektirir (Çalhan ve Yokuş, 2021, s. 61).

Taksim, icracının makamın özellikleri içinde belli bir usule bağlı olmadan tamamen anlık olarak diğer bir deyişle doğaçlama yapılan bir çalgı müziği formu olduğu söylenebilir. Bu form ile yapılan doğaçlama biçimi, bireye teknik becerilerin yanı sıra duygusal ifade, yaratıcı düşünme ve müzikal özgürlük kazandırabilir. Ayrıca, taksim yapmak, icracının notalardan bağımsız olarak müzikle etkileşimde bulunabilmesi, yeni müzikal ifadeler üretebilmesini sağlayabilir. Bu durum, icracının müzikal kimliğini oluşturmada ve müzikal açıdan daha özgün ve yaratıcı olmasında faydalı olabilir. Çalgı eğitimi sürecinde, makamsal bir doğaçlamaya dayanan taksim formunun öğretimi ile Türk müziği çalgı eğitiminde bireyin kendi müzikal ifadeleri, yaratıcılık ve doğaçlama becerileri geliştirilebilir. Bireyler taksim yaparken, bir müziksel tema üzerinde çeşitli varyasyonlar oluşturabilir, duygu ve düşüncelerini melodik ifadeyle aktarabilirler. Bu durum, bireylerin müzikal gelişimlerine faydalı olabilir. Bu bağlamda çalgı eğitimi kapsamında taksim öğretime yer verilmesi, bireylerin çalgısal ve müzikal gelişimleri açısından önemli görülmektedir. Bu araştırma kapsamında lisans düzeyinde mesleki müzik eğitimi kapsamında çalgı eğitiminde taksim öğretime yer verilme durumunun incelenmesi ile mevcut duruma yönelik bilgi sağlanabileceği düşünülmektedir.

Sınırlılıklar

Bu araştırma, lisans düzeyinde mesleki müzik eğitimi veren, resmi internet sitesinden çalgı ders içeriklerine ulaşılabilen ve çalgı ders içeriklerinde eksiklik bulunmayan Güzel Sanatlar Fakülteleri, Sanat ve Tasarım Fakülteleri ve Konservatuvarların çalgı ders içerikleri ve 2018 Müzik Öğretmenliği Lisans Programında yer alan çalgı ders içerikleri ile sınırlandırılmıştır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, lisans düzeyinde mesleki müzik eğitimi kapsamında çalgı eğitiminde taksim öğretime yer verilme durumunun incelenmesidir. Araştırmanın amacı kapsamında aşağıda yer alan sorulara cevap aranmıştır.

1. 2018 Müzik Öğretmenliği Lisans Programında çalgı eğitimi kapsamında taksim öğretime yer verilme durumu nasıldır?
2. Sanat ve Tasarım Fakültelerinde çalgı eğitimi kapsamında taksim öğretime, yer verilme durumu nasıldır?
3. Güzel Sanatlar Fakültelerinde çalgı eğitimi kapsamında taksim öğretime yer verilme durumu nasıldır?
4. Konservatuvarlarda çalgı eğitimi kapsamında taksim öğretime yer verilme durumu nasıldır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, tarama modelinin kullanıldığı betimsel bir araştırmadır. Tarama modelleri, geçmişte meydana gelmiş veya şu anda devam etmekte olan bir durumu, herhangi bir müdahalede bulunmaksızın, olduğu şekliyle ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda, araştırma konusu olan olay, nesne ya da birey; içinde bulunduğu koşullar dikkate alınarak, mevcut durumu yansıtacak şekilde betimlenmeye çalışılır (Karasar, 2009, s. 77). Bu araştırmada genel tarama modellerinden tekil tarama modeli kullanılmıştır. Tekil tarama modelinde, ilgilenilen olay, birey, konu vb. birim ve duruma ilişkin değişkenler, her biri ayrı olarak betimlenmeye çalışılır (Karasar, 2009, s. 79). Bu bağlamda araştırma kapsamında, lisans düzeyinde mesleki müzik eğitimi kapsamında çalgı eğitiminde taksim öğretimine yer verilme durumu çalgı ders içerikleri üzerinden incelenmiştir.

Evren/Örneklem

Bu araştırmanın evrenini, lisans düzeyinde mesleki müzik eğitimi veren kurumlar; örneklemini ise çalgı ders içeriklerine ulaşılabilen ve çalgı ders içeriklerinde eksiklikler olmayan Güzel Sanatlar Fakülteleri, Sanat ve Tasarım Fakülteleri ve Konservatuvarlar ile 2018 Müzik Öğretmenliği Lisans Programı (N: 14) oluşturmaktadır. Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dallarında 2018 Müzik Öğretmenliği Lisans Programı uygulanmaktadır. Örneklem grubunda yer alan mesleki müzik eğitimi kurumları aşağıdaki Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Örneklem Grubundaki Mesleki Müzik Eğitimi Kurumları

Sıra Nu.	Kurumlar
1.	2018 Müzik Öğretmenliği Lisans Programı
2.	Yıldız Teknik Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi
3.	Düzce Üniversitesi Sanat, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi
4.	Ege Üniversitesi Devlet Türk Musikisi Konservatuarı
5.	Trabzon Üniversitesi Devlet Konservatuarı
6.	Dicle Üniversitesi Devlet Konservatuarı
7.	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuarı
8.	Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuarı
9.	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Devlet Konservatuarı
10.	Karabük Üniversitesi Safranbolu Fethi Toker Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi
11.	Kırıkkale Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi
12.	Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Neşet Ertaş Güzel Sanatlar Fakültesi
13.	Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi
14.	Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Antakya Devlet Konservatuarı

Verilerin Toplanması

Bu araştırmanın verilerinin elde edilmesinde belgesel tarama kullanılmıştır. Belgesel tarama, araştırma sürecinde mevcut kayıt ve belgeleri inceleyerek veri toplamaktır. Bu tarama, belirli bir amaca ilişkin kaynakları bulma, okuma, not alma ve değerlendirme işlemlerini kapsamaktadır (Karasar, 2009, s. 183). Bu bağlamda, araştırmada incelenen çalgı ders içerikleri, YÖK ve üniversitelerin resmi internet sayfalarında bulunan ders bilgi paketlerinden (2025 yılının 4 ile 6 Nisan tarihleri arasında) elde edilmiştir.

Verilerin Analizi

Bu araştırmanın verilerinin analizinde döküman analizi kullanılmıştır. Lisans düzeyinde mesleki müzik eğitimi kapsamında çalgı eğitiminde taksim öğretimine yer verilme durumu, çalgı dersi ve yarıyıl kategorilerinde incelenmiştir. Ayrıca araştırma kapsamında çalgı ders içerikleri incelenen, Güzel Sanatlar Fakülteleri, Sanat ve Tasarım Fakülteleri ve Konservatuvarlara, Kurum 1 (K1), Kurum 2 (K2)..... Kurum 13 (K13) şeklinde kodlar verilmiştir. Güzel Sanatlar Fakülteleri, Sanat ve Tasarım Fakülteleri ve Konservatuvarlara verilen kodlar aşağıdaki Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Mesleki Müzik Eğitimi Kurumları ve Kodlar

Kurumlar	Kodlar
----------	--------

Yıldız Teknik Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi	K1
Düzce Üniversitesi Sanat, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi	K2
Karabük Üniversitesi Safranbolu Fethi Toker Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi	K3
Kırıkkale Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi	K4
Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Neşet Ertaş Güzel Sanatlar Fakültesi	K5
Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi	K6
Ege Üniversitesi Devlet Türk Musikisi Konservatuvarı	K7
Trabzon Üniversitesi Devlet Konservatuvarı	K8
Dicle Üniversitesi Devlet Konservatuvarı	K9
Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı	K10
Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı	K11
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Devlet Konservatuvarı	K12
Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Antakya Devlet Konservatuvarı	K13

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde, lisans düzeyinde mesleki müzik eğitimi kapsamında çalgı eğitiminde taksim öğretimine, 2018 Müzik Öğretmenliği Lisans Programı, Güzel Sanatlar Fakülteleri, Sanat ve Tasarım Fakülteleri ve Konservatuvarlar da yer verilme durumuna yönelik bulgulara yer verilmiştir.

2018 Müzik Öğretmenliği Lisans Programında Çalgı Eğitimi Kapsamında Taksim Öğretimine Yer Verilme Durumu

2018 Müzik Öğretmenliği Lisans Programı incelendiğinde program içerisinde “Bireysel Çalgı Eğitimi” isimli ders kapsamında taksim öğretiminin verildiği belirlenmiştir. Taksim öğretiminin verildiği, çalgı dersi ve yarıyıl aşağıdaki Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. 2018 Müzik Öğretmenliği Lisans Programında Taksime Yer Verilen Çalgı Dersleri ve Yarıyıllar

Çalgı Dersi	Yarıyıl
Tambur	1. Yarıyıl
Tambur	2. Yarıyıl
Üç Telli Kemençe	2. Yarıyıl
Ney	3. Yarıyıl
Tambur	3. Yarıyıl
Üç Telli Kemençe	3. Yarıyıl
Tambur	4. Yarıyıl
Ud	4. Yarıyıl
Üç Telli Kemençe	4. Yarıyıl
Kanun	4. Yarıyıl
Tambur	5. Yarıyıl
Üç Telli Kemençe	5. Yarıyıl
Kanun	6. Yarıyıl
Ney	6. Yarıyıl
Tambur	6. Yarıyıl
Üç Telli Kemençe	6. Yarıyıl
Kanun	7. Yarıyıl
Ney	7. Yarıyıl
Tambur	7. Yarıyıl
Ud	7. Yarıyıl
Üç Telli Kemençe	7. Yarıyıl

Tablo 3 incelendiğinde, taksim öğretimine Tambur, Üç Telli Kemençe, Ney, Ud ve Kanun çalgılarının ders içeriklerinde ve 1, 2, 3, 4, 5, 6 ve 7. yarıyıllarda yer verildiği görülmektedir. Buna ek olarak, taksim öğretimine en erken 1. yarıyıldan başlandı ve 7. yarıyıla kadar devam ettiği belirlenmiştir. Ayrıca, Tablo 3’e bakıldığında, çalgı ders içeriklerinde taksim öğretimine diğer yarıyıllara göre en az 1. yarıyıldan (n: 1), çoğunlukla da 7. yarıyıldan (n: 5) yer verildiği ve taksim öğretiminin çoğunlukla Tambur çalgısının ders içeriğinde yer aldığı görülmektedir.

Sanat ve Tasarım Fakültelerinde Çalgı Eğitimi Kapsamında Taksim Öğretimine Yer Verilme Durumu

Sanat ve Tasarım Fakültelerinde verilen çalgı ders içerikleri incelendiğinde, “Mesleki Seçimlik” ve “Çalgı” isimli dersler kapsamında taksim öğretiminin verildiği belirlenmiştir. Taksim öğretiminin verildiği, çalgı dersi ve yarıyıl aşağıdaki Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4. Sanat ve Tasarım Fakültelerinde Taksime Yer Verilen Çalgı Dersleri ve Yarıyıllar

Sanat ve Tasarım Fakülteleri	Çalgı Dersi	Yarıyıl
K1	Ud 4	4.Yarıyıl
	Tambur 4	4.Yarıyıl
	Klasik Kemençe 4	4.Yarıyıl
	Ud 5	5.Yarıyıl
	Tambur 5	5.Yarıyıl
	Klasik Kemençe 5	5.Yarıyıl
	Ud 6	6.Yarıyıl
	Kanun 6	6.Yarıyıl
	Tambur 6	6.Yarıyıl
	Klasik Kemençe 6	6.Yarıyıl
	Ud 7	7.Yarıyıl
	Kanun 7	7.Yarıyıl
	Klasik Kemençe 7	7.Yarıyıl
K2	Tambur	3.Yarıyıl
	Tambur	4.Yarıyıl
	Kanun	4.Yarıyıl
	Ud	4.Yarıyıl
	Tambur	5.Yarıyıl
	Ud	5.Yarıyıl
	Kanun	5.Yarıyıl
	Tambur	6.Yarıyıl
	Ud	6.Yarıyıl
	Kanun	6.Yarıyıl
	Ud	7.Yarıyıl
	Kanun	7.Yarıyıl
K3	Kanun	8.Yarıyıl
	Ud	3.Yarıyıl
	Ud	4.Yarıyıl
K3	Ud	5.Yarıyıl

Tablo 4 incelendiğinde taksim öğretimine Tambur, Klasik Kemençe, Ud ve Kanun çalgılarının ders içeriklerinde ve 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. yarıyıllarda yer verildiği görülmektedir. Buna ek olarak taksim öğretimine, en erken 3. yarıyıl başlandığı ve 8. yarıyıla kadar devam ettiği belirlenmiştir. Ayrıca, Tablo 4’de görüldüğü üzere, çalgı ders içeriklerinde taksim öğretimine diğer yarıyıllara göre en az 3. yarıyıl (n: 2), çoğunlukla da 4. yarıyıl (n: 7), 5. yarıyıl (n: 7) ve 6. yarıyıl (n: 7) yer verildiği ve taksim öğretiminin çoğunlukla Ud çalgısının ders içeriklerinde yer aldığı görülmektedir.

Güzel Sanatlar Fakültelerinde Çalgı Eğitimi Kapsamında Taksim Öğretimine Yer Verilme Durumu

Güzel Sanatlar Fakültelerinde verilen çalgı ders içerikleri incelendiğinde, “Çalgı Eğitimi”, “Bireysel Çalgı Eğitimi” ve “Meslek Çalgısı” isimli dersler kapsamında taksim öğretiminin verildiği tespit edilmiştir. Taksim öğretiminin verildiği, çalgı dersi ve yarıyıl aşağıdaki Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5. Güzel Sanatlar Fakültelerinde Taksime Yer Verilen Çalgı Dersleri ve Yarıyıllar

Güzel Sanatlar Fakülteleri	Çalgı Dersi	Yarıyıl
K4	Ud	5.Yarıyıl
	Ud	7.Yarıyıl
	Ud	8.Yarıyıl
K5	Ud	6.Yarıyıl

K6	Ud	7.Yarıyıl
	Ud	8.Yarıyıl
	Ud	7.Yarıyıl
	Kanun	7.Yarıyıl
	Ud	8.Yarıyıl
	Kanun	8.Yarıyıl

Tablo 5 incelendiğinde taksim öğretimine Ud ve Kanun çalgılarının ders içeriklerinde ve 5, 6, 7 ve 8. yarıyılarda yer verildiği görülmektedir. Buna ek olarak taksim öğretimine, en erken 5. yarıyıl başlandığı ve 8. yarıyıla kadar devam ettiği belirlenmiştir. Ayrıca, Tablo 5’de görüldüğü üzere, çalgı ders içeriklerinde taksim öğretimine diğer yarıyıllara göre en az 5. yarıyıl (n: 1) ve 6. yarıyıl (n: 1), çoğunlukla 7. yarıyıl (n: 4) ve 8. yarıyıl (n: 4) yer verildiği ve taksim öğretiminin çoğunlukla Ud çalgısının ders içeriğinde yer aldığı görülmektedir.

Konservatuvarlarda Çalgı Eğitimi Kapsamında Taksim Öğretimine Yer Verilme Durumu

Konservatuvarlarda verilen çalgı ders içerikleri incelendiğinde, “Çalgı Eğitimi”, “Seçmeli Ders Grubu”, “Çalgı”, “Esas Meslek Çalgısı”, “Enstrüman”, “Seçmeli Dersler” ve “Bireysel Çalgı” isimli dersler kapsamında taksim öğretiminin verildiği saptanmıştır. Taksim öğretiminin verildiği, çalgı dersi ve yarıyıl aşağıdaki Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Konservatuvarlarda Taksime Yer Verilen Çalgı Dersleri ve Yarıyıllar

Konservatuvarlar	Çalgı Dersi	Yarıyıl
K7	Kemençe	2.Yarıyıl
	Klarnet	2.Yarıyıl
	Ney	3.Yarıyıl
	Kemençe	3.Yarıyıl
	Klarnet	3.Yarıyıl
	Ney	4.Yarıyıl
	Kemençe	4.Yarıyıl
	Klarnet	4.Yarıyıl
	Kanun	5.Yarıyıl
	Ney	5.Yarıyıl
	Kemençe	5.Yarıyıl
	Ud	5.Yarıyıl
	Kanun	6.Yarıyıl
	Ney	6.Yarıyıl
	Kemençe	6.Yarıyıl
	Ud	7.Yarıyıl
	Kanun	7.Yarıyıl
	Ney	7.Yarıyıl
	Kemençe	7.Yarıyıl
	Viyolonsel	7.Yarıyıl
	Ud	8.Yarıyıl
	Kanun	8.Yarıyıl
	Ney	8.Yarıyıl
	Kemençe	8.Yarıyıl
	Viyolonsel	8.Yarıyıl
	Klarnet	8.Yarıyıl
K8	Ud III	5.Yarıyıl
	Ud IV	6.Yarıyıl
	Ud VI	8.Yarıyıl
K9	Klasik Kemençe	3.Yarıyıl
	Klasik Kemençe	4.Yarıyıl
	Klasik Kemençe	5.Yarıyıl
	Kanun	6.Yarıyıl

	Klasik Kemençe	6.Yarıyıl
	Klasik Kemençe	7.Yarıyıl
	Kanun	8.Yarıyıl
	Klasik Kemençe	8.Yarıyıl
	Keman	8.Yarıyıl
K10	Ney	8.Yarıyıl
	Klasik Kemençe	8.Yarıyıl
	Ud	8.Yarıyıl
K11	Kanun	3.Yarıyıl
	Ud	3.Yarıyıl
	Kanun	4.Yarıyıl
	Ud	4.Yarıyıl
	Kanun	5.Yarıyıl
	Ud	5.Yarıyıl
	Kanun	6.Yarıyıl
	Ud	6.Yarıyıl
	Tambur	7.Yarıyıl
	Tambur	8.Yarıyıl
	Ney	8.Yarıyıl
K12	Klasik Kemençe I	1.Yarıyıl
	Ney II	2.Yarıyıl
	Klasik Kemençe II	2.Yarıyıl
	Klarnet II	2.Yarıyıl
	Ney III	3.Yarıyıl
	Klasik Kemençe III	3.Yarıyıl
	Klarnet III	3.Yarıyıl
	Ney IV	4.Yarıyıl
	Klasik Kemençe IV	4.Yarıyıl
	Klarnet IV	4.Yarıyıl
	Ney V	5.Yarıyıl
	Klasik Kemençe V	5.Yarıyıl
	Kanun VI	6.Yarıyıl
	Ney VI	6.Yarıyıl
	Klasik Kemençe VI	6.Yarıyıl
	Ney VII	7.Yarıyıl
	Ud VII	7.Yarıyıl
	Kanun VII	7.Yarıyıl
	Klasik Kemençe VII	7.Yarıyıl
	Kanun VIII	8.Yarıyıl
	Ney VIII	8.Yarıyıl
	Ud VIII	8.Yarıyıl
	Klasik Kemençe VIII	8.Yarıyıl
	Klarnet VIII	8.Yarıyıl
K13	Ney	2.Yarıyıl
	Ney	3.Yarıyıl
	Ney	4.Yarıyıl
	Kanun	5.Yarıyıl
	Ney	5.Yarıyıl
	Kanun	6.Yarıyıl
	Ney	6.Yarıyıl
	Ud	6.Yarıyıl
	Kanun	7.Yarıyıl

Ney	7.Yarıyıl
Ud	7.Yarıyıl
Kanun	8.Yarıyıl
Ney	8.Yarıyıl
Ud	8.Yarıyıl

Tablo 6 incelendiğinde taksim öğretimine Tambur, Klarnet, Ney, Viyolonsel, Klasik Kemençe, Ud ve Kanun çalgılarının ders içeriklerinde ve 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. yarıyıllarda yer verildiği görülmektedir. Buna ek olarak taksim öğretimine, en erken 1. yarıyıldan başlandığı ve 8. yarıyla kadar devam ettiği belirlenmiştir. Ayrıca, Tablo 6'da görüldüğü üzere, çalgı ders içeriklerinde taksim öğretimine diğer yarıyıllara göre en az 1. yarıyıl (n: 1), çoğunlukla da 8. yarıyıl (n: 23) yer verildiği ve taksim öğretiminin çoğunlukla Klasik Kemençe ve Ney çalgılarının ders içeriklerinde yer aldığı görülmektedir.

Sonuç

Bu araştırma, lisans düzeyinde mesleki müzik eğitimi kapsamında çalgı eğitiminde taksim öğretimine yer verilme durumunun incelenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda bu araştırma sonucunda, 2018 Müzik Öğretmenliği Lisans Programında, taksim öğretimine Tambur, Üç Telli Kemençe, Ney, Ud ve Kanun çalgılarının ders içeriklerinde yer verildiği, taksim öğretimine en erken 1. yarıyıldan başlandığı ve 7. yarıyla kadar devam ettiği, taksim öğretimine diğer yarıyıllara göre en az 1. yarıyıl, en çok ise 7. yarıyıl da yer verildiği ve taksim öğretiminin çoğunlukla Tambur çalgısının ders içeriğinde yer aldığı belirlenmiştir. İlgili alanyazın incelendiğinde Çelebi (2021) çalışmasında, eğitim fakültesi müzik eğitimi anabilim dallarında yürütülen bireysel çalgı eğitimi kapsamında kanun dersinin içeriğini ve derste kullanılan yöntemleri öğretim elemanlarının görüşleri doğrultusunda incelemiştir. Araştırması sonucunda, kanun eğitiminde kullanılan forma yönelik öğretim elemanlarının lisans dönemi süresince kanun dersinde saz müziği formlarından genel olarak saz semaisi, peşrev, longa ve sirto formunu kullandıklarını tespit etmiştir. Ayrıca öğretim elemanlarının cevaplarında taksim, medhal, oyun havası ve aranağme formlarına rastlanmadığını ve öğretim elemanlarının bireysel çalgı eğitimi kanun dersinin süresinin yetersiz olduğu görüşünde olduklarını belirlemiştir. Buna ek olarak kanun dersinde formlar ile ilgili bir bilginin verilmeyeceğini saptamıştır. Bu bağlamda, 2018 Müzik Öğretmenliği Lisans Programında yer alan çalgı ders içerikleri ile uygulama da farklılıkların olduğu söylenebilir. Bu farklılıkların, çalgı ders saatinin yetersiz olması veya öğrencilerin öğrenme ve çalgıdaki gelişim düzeylerindeki farklılıklardan kaynaklanabileceği düşünülebilir. Bu doğrultuda gelecekte yapılacak çalışmalarda, bu farklılıkların nedenlerine ilişkin incelemeler yapılabilir.

Araştırma sonucunda, Sanat ve Tasarım Fakültelerinde taksim öğretimine Tambur, Klasik Kemençe, Ud ve Kanun çalgılarının ders içeriklerinde yer verildiği, taksim öğretime en erken 3. yarıyıldan başlandığı ve 8. yarıyla kadar devam ettiği, taksim öğretimine diğer yarıyıllara göre en az 3. yarıyıl, çoğunlukla da 4, 5 ve 6. yarıyıllarda yer verildiği ve taksim öğretiminin çoğunlukla Ud çalgısının ders içeriğinde yer aldığı saptanmıştır. Güzel Sanatlar Fakültelerinde, taksim öğretimine Ud ve Kanun çalgılarının ders içeriklerinde yer verildiği, taksim öğretimine en erken 5. yarıyıldan başlandığı ve 8. yarıyla kadar devam ettiği, taksim öğretimine diğer yarıyıllara göre en az 5 ve 6. yarıyıllarda, çoğunlukla 7 ve 8. yarıyıllarda yer verildiği ve taksim öğretiminin çoğunlukla Ud çalgısının ders içeriğinde yer aldığı tespit edilmiştir. Konservatuvarlarda, taksim öğretimine Tambur, Klarnet, Ney, Viyolonsel, Klasik Kemençe, Ud ve Kanun çalgılarının ders içeriklerinde yer verildiği, taksim öğretime en erken 1. yarıyıldan başlandığı ve 8. yarıyla kadar devam ettiği, taksim öğretimine diğer yarıyıllara göre en az 1. yarıyıl, çoğunlukla da 8. yarıyıl da yer verildiği ve taksim öğretiminin çoğunlukla Klasik Kemençe ve Ney çalgılarının ders içeriklerinde yer aldığı belirlenmiştir. Bu araştırmanın sonuçları doğrultusunda, lisans düzeyinde mesleki müzik eğitimi kapsamında çalgı eğitiminde taksim öğretimine çoğunlukla 7 ve 8. yarıyıllarda yer verildiği, taksim öğretiminin çoğunlukla Ud, Klasik Kemençe, Ney ve Tambur çalgılarının ders içeriklerinde yer aldığı söylenebilir. Ayrıca bu araştırma kapsamında, Güzel Sanatlar Fakülteleri, Sanat ve Tasarım Fakülteleri ve Konservatuvarlar ile 2018 Müzik Öğretmenliği Lisans Programındaki çalgı ders içeriklerinde yer alan taksim öğretimine yer verilme durumunda yarıyıl açısından farklılıkların olduğu söylenebilir. Bu farklılıkların, çalgıların yapısı ve icrasındaki teknik farklılıklardan veya bu kurumların eğitim-öğretim hedeflerindeki farklılıklardan kaynaklandığı düşünülebilir. Bu bağlamda, çalgıların mevcut yapısına ve kurumların eğitim-öğretim hedeflerine ilişkin taksim öğretim programı hazırlanabilir.

İcracının makam bilgisi ve estetik olgunluk durumuna bağlı olan taksim çalışmaları, usta çırak (meşk) ilişkisi içinde yürütülmektedir. Taksim çalışmalarında özellikle gösterip yaptırma, keşfederek bulma yöntemleri kullanılmakta ve sıklıkla

usta icracıların kayıtları dinletilerek bir çeşit “sanal meşk” uygulaması yapılmaktadır (Toksoy, 2017, s. 192). İlgili alanyazın incelendiğinde Akdeniz, Akbulut ve Uslu (2016), usta ud icracılarının ud eğitimindeki üslup ve ekol tercihlerine yönelik görüşlerini incelemeyi amaçladığı çalışmada, araştırmaya katılanların ekol olmuş isimleri tercih etme nedenlerinin, taksim, üst düzey teknik, hatasız icra-deneyim, ekol isimlere ait besteler, üslup ve tavır kazanımı olduğunu belirlemişlerdir. Ayrıca en çok tercih edilen öğretim materyalinin Yorgo Bacanos’un taksim ve icra örneklerinin bulunduğu kayıtlar olduğunu tespit etmişlerdir. Sopaoğlu (2018) çalışmada, mesleki müzik eğitimi kurumlarındaki Türk müziği sol klarnet eğitiminin durumunu incelemeyi amaçlamıştır. Derslerini yürüten öğretim elemanlarının belirtmiş olduğu görüşleri doğrultusunda, öğretim elemanlarının ders sürecinde meşki kullandıklarını belirlemiştir. Ancak öğretim elemanlarının meşk yöntemini nota ile destekledikleri, dolayısıyla kullandıkları öğretim yönteminin gösterip yaptırma yöntemine daha yakın olduğu tespit edilmiştir. Bu doğrultuda taksim öğretiminde, çoğunlukla meşk yönteminin ve öğretim materyali olarak icracıların taksim kayıtlarının kullanıldığı söylenebilir. Bu araştırma kapsamında çalgı ders içeriklerinde yer aldığı belirlenen taksim öğretiminin uygulamadaki durumuna ve çalgı eğitiminde taksim öğretimine yönelik (taksim öğretiminde kullanılan öğretim yöntem ve teknikleri, taksim öğretiminde yaşanan zorluklar, öğrencilerin kaygı durumları vb.) öğretici ve öğrenci görüşleri, gelecekte yapılacak çalışmalarda incelenebilir. Ayrıca, taksim öğretiminde meşk dışında kullanılabilecek öğretim yöntem ve tekniklerinin uygulamalı olarak denenmesine yönelik çalışmalar yapılabilir. Buna ek olarak çalgı eğitimi dersleri haricinde taksim öğretime yönelik bir ders oluşturulabilir ve bu ders kapsamında taksim öğretiminin seviyelere göre planlanması yapılarak taksim öğretiminin uygulanmasına ilişkin çeşitli çalışmalar yapılabilir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Finansal Destek: Yazarlar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The authors have no conflicts of interest to declare.

Financial Disclosure: The authors declared that this study has received no financial support.

Kaynaklar

- Akan, E. (1989). *Tanbur metodu Türk mûsikîsi nazarî bilgileriyle*. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Akdeniz, A., Akbulut, Y. ve Uslu, M. (2016). Usta ud icracılarının ud eğitimindeki üslup ve ekol tercihlerine yönelik görüşlerinin incelenmesi. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, (7), 170-182.
- Birgül, Y., ve Nacakcı, Z. (2017). Güzel Sanatlar Lisesi viyola eğitiminde kullanılan repertuvara yönelik öğrenci görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(22), 413-427. <https://doi.org/10.20875/makusobed.350559>
- Çalhan, N., ve Yokuş, H. (2021). Taksim yapmaya yönelik tutum ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40(1), 60-79.
- Çelebi, M. (2021). Eğitim fakültesi müzik eğitimi anabilim dallarında kanun eğitimi dersinin içerik ve yönteminin öğretim elemanı görüşleri alınarak incelenmesi (Tez No. 675356) [Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü].
- Deran, E. (2018). Makamdan makama geçki örnekleri. (2. Baskı). Pan Yayıncılık.
- Doğruöz, M. D. (2024). *Kanun eğitimi 1*. Ege Üniversitesi Basım ve Yayınevi.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi*. (20. Baskı). Nobel Yayın Dağıtım.
- Kartal, M. E. (2024). Türk müziğinde taksim kavramı ve örnekleriyle analizi (Tez No. 854347) [Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü].
- Sopaoğlu, U. (2018). Mesleki müzik eğitimi veren yüksek öğretim kurumlarında sol klarnet eğitiminin değerlendirilmesi (Tez No. 506880) [Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü].
- Toksoy, A. C. (2017). Türk makam müziği'nde güncel "meşk" uygulamaları: İTÜ TMDK çalgı bölümü örneği. *The Journal of Academic Social Science Studies*, (55), 181-194.
- Uslu, M. (1998). Türkiye'de çalgı eğitiminin yaygınlaştırılması ve geliştirilmesi (Tez No. 78333) [Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü].